

привлечены рецензии львовских критиков. Галицкое концертное бюро М.Тюрка освещается как художественная организация, которая в начале XXв. наиболее активно содействовала подъему всеобщего уровня музыкального исполнительства во Львове.

Ключевые слова: М.Тюрк, концертное бюро, струнный квартет, Брюссельский квартет, Триестский квартет, квартет Шевчика, Дрезденский квартет, А.Росе, Л.Капе, Р.Коллиш, Б.Позняк, А.Пльон, Е.Вальтер.

This article is a first study which focuses on performances of outstanding European string quartets in Lviv, which were organized by Galician Concert Agency of M.Türk. Taking into consideration the information which appeared in Polish newspapers published in Lviv during the period under discussion, the author has completed the chronology of these concerts along with programs. Particular attention was paid to the programs included into Lviv's premiere performances.

Key words: M.Türk, concert agency, string quartet, quartet of Brussels, quartet of Trieste, quartet of Ševčík, quartet of Dresden, A.Rosé, L.Capet, R.Kolisch, B.Požniak, A.Plohn, E.Walter.

УДК 781.7(477) : 780.614.13

Тетяна Слюсаренко

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КЛАСУ БАНДУРИ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ МИСТЕЦТВ ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Стаття присвячена висвітленню діяльності класу бандури в Харківському національному університеті мистецтв імені І.П.Котляревського, зокрема, питанням становлення та функціонування харківської бандурної школи як провідного бандурного класу Слобідського регіону.

Ключові слова: бандурне виконавство, харківська бандурна школа, мистецтво бандуристів, фахівці-бандуристи, академічна виконавська практика.

В академічному народно-інструментальному мистецтві України бандурне виконавство займає провідне місце. Свідченням цього є активна участь та перемоги виконавців-бандуристів в різноманітних міжнародних і всеукраїнських конкурсах та фестивалях в різних номінаціях. На сучасному етапі бандурне виконавство України доцільно розглядати в концертно-виконавському, науковому та педагогічному аспектах. Важлива роль в поширенні та популяризації бандурного виконавства належить підготовці майбутніх фахівців-бандуристів. Для підтримки високого рівня виконавської майстерності бандуристів необхідна високоякісна підготовка кваліфікованих кадрів, яка представлена на сучасному етапі в розгалуженій системі музичної освіти України. Саме вища школа забезпечує найвищий рівень виконавської майстерності у підготовці майбутніх фахівців-бандуристів. На наш погляд, на сьогодні недостатньо досліджено в науковій літературі педагогічний аспект, зокрема, роль харківського класу бандури в розвитку як Слобідського бандурного виконавства, так і загалом народно-інструментального мистецтва України.

Метою статті є висвітлення педагогічного аспекту, зокрема, становлення та функціонування класу бандури в Харківському національному університеті мистецтв ім. І. П. Котляревського як провідного бандурного класу Слобідського регіону.

Питання становлення та розвитку класу бандури в Харківському національному університеті мистецтв ім. І.П.Котляревського висвітлювались в роботах таких науковців як М.Давидов, О.Ваврик, В.Зеленюк, Л.Мандзюк, Н.Супрун, В.Мішалов та ін. Але в основному дослідження науковців зазначеної проблематики носять фрагментарний характер, відсутній детальний підхід до вивчення запропонованої теми, що обумовлює актуальність даної статті.

В бандурній освіті України харківська бандурна школа має давні виконавські традиції і займає чільне місце серед інших провідних виконавських шкіл, таких як київська, львівська, полтавська, одеська та ін. Про це свідчать імена відомих викладачів та випускників класу бандури Харківського національного університету мистецтв: Г.Хоткевич, І.Фількенберг, Л.Гайдамака, Л.Мандзюк, Л.Панова, Н.Роман, Ю.Хниченко, Н.Мельник, Т. та О.Слюсаренко, Ю.Меліхова, М.Заїченко,

С.Захарець, О.Курінний, Б.Стандара, Н.Цакун та ін.

Просвітницьку роль в збереженні та пропаганді української народної пісенності та епічної творчості, зокрема в становленні академічного бандурного виконавства та його популяризації відіграла наприкінці XIX – поч. XX ст. активна концертна діяльність відомого бандуриста-віртуоза Г.Хоткевича. Концертні виступи бандуриста відбувались як в Харкові (в різних приміщеннях міста) так і в різних регіонах України. В 1899 р. Г.Хоткевич виступав як соліст-бандурист в концертних програмах разом з хоровою капелою М. Лисенка. Завдяки публічним виступам відомий виконавець сприяв популяризації та пропаганді бандурного мистецтва [2, с. 49, 58].

Важливою подією та передумовою виникнення академічного напрямку в мистецтві бандуристів були виступ Г.Хоткевича з доповіддю про стан кобзарського мистецтва кінця XIX – поч. XX ст., виконавські засоби кобзарів та ін., також етнографічний концерт у виконанні кобзарів. Окрім сольних виступів, вперше кобзарське мистецтво, завдяки ініціативі Г.Хоткевича, було представлено громадськості в різноманітних ансамблевих формах (дуети, тріо, квартети та ін.). Доповідь відомого музиканта та виступ кобзарів були високо оцінено як науковим колом, так і громадськістю. Своєрідним резонансом цих двох подій в мистецькому житті Харкова була поява різноманітних за формою численних бандурних колективів.

Пропагуючи бандурне мистецтво серед широких верств населення, Г.Хоткевич перетворює кобзарські концерти на своєрідний науково-практичний звіт на тему «Бандура і бандуристи» [9, с. 129]. Відомий бандурист наголошує на комплексній популяризації наукових та художніх знань про традиційний пласт української народної музичної культури. У звіті висвітлюються історико-соціологічні та художні аспекти в бандурному мистецтві, подається аналіз виконання різноманітного за жанрами репертуару, який був історично сформований в мистецькій діяльності кобзарів. В доповіді Г.Хоткевича порушується питання кобзи-бандури як суто національного інструменту в системі загальнолюдського людне подібного інструментарію, на ретроспективному фоні її функціонування, порівняльного аналізу виконавських регіональних стилів і характеристик бандуристів сучасної генерації [9, с. 129]. Висвітлення цих питань стає поштовхом до створення належної основи, базою якої стає поява та зростання виконавця-практика нового спрямування – віртуоза, інтерпретатора і імпровізатора – Гната Хоткевича. Відомий музикант розширив межі функціонування мистецтва бандуристів (з локального музикування на концертну естраду) та водночас власною виконавською практикою започаткував новий напрям в бандурному мистецтві, який був позначений «демократичною виконавською культурою» [9, с. 129].

За визначенням Н.Супрун, завдяки концертній діяльності видатного бандуриста протягом 1906–1912 рр. по Україні, відбулось остаточне становлення виконавця як музиканта, який створив новий напрямок, стиль, школу, виконавську естетику в бандурному мистецтві, уособлюючи собою практика та теоретика [9, с. 130].

У процесі становлення професіоналізації бандурної освіти та виконавства на початку XX ст. важливу роль відіграла діяльність і видатного українського композитора М.Лисенка, за ініціативою якого, в 1908 р. в музичній школі Харкова було відкрито клас бандури під керівництвом відомого бандуриста І.Кучугури-Кучеренка – першого бандуриста, якому після Жовтневої революції було присвоєно почесне звання народного артиста Української РСР.

За визначенням О.Ваврик, до середини 20-х років XX ст., в бандурному виконавстві було сформовано два головних напрями, які полягли в основу організаційно-методичного процесу – систематизована «зінківська» школа гри (яка в цей час отримала назву «харківської») та наявність удосконаленого інструменту [1, с. 133]. Водночас, постає питання виховання кваліфікованих бандуристів та створення оригінального репертуару для бандуристів.

На думку В.Мішалова, основою харківської академічної школи гри на бандурі стали традиції слобжанських та деяких полтавських кобзарів [7].

Для залучення широких верств населення до мистецтва бандуристів в 1925 р. при Харківському музично-драматичному інституті було відкрито гурток для опанування грою на бандурі. На прохання адміністрації цього навчального закладу, гурток очолив вже відомий на той час бандурист-віртуоз Г.М.Хоткевич. За визначенням О.Ваврик, з часом, гурток бандуристів набуває популярності в студентському середовищі [1, с. 133]. Водночас, відчутний брак викладачів-фахівців підштовхує керівництво інституту до реорганізації бандурного гуртка в перший у державній вузівській практиці України клас бандури, який згодом було відкрито.

Важливе значення в становленні та розвитку народно-інструментального виконавства, зокрема, її невід'ємної складової – бандурного мистецтва, на шляху його академізації, відіграло відкриття в 1926 р. в Харківському музично-драматичному інституті, за ініціативою С.П.Дрімцова та

Г.М.Хоткевича, класу бандури під керівництвом видатного бандуриста, композитора, етнографа, громадського діяча Гната Хоткевича. Першими студентами класу стало 26 абітурієнтів, що є свідченням потужного інтересу до творчості бандуристів на Слобожанщині. У викладацькій діяльності Г.Хоткевич важливе значення надавав вивченню історичного минулого бандурного мистецтва, тому прослуховування абітурієнтів було завершено оглядовою лекцією з історії виникнення бандури, висвітлення знаменних віх її розвитку, діяльності видатних кобзарів минулого, а також демонстрацією віртуозного володіння Г.Хоткевичем інструментом та його можливостей [1, с. 133].

В процесі становлення професійних засад в бандурному виконавстві поставали проблеми, пов'язані з підготовкою майбутніх фахівців-бандуристів щодо придбання власних інструментів. Відсутність налагодженого масового виробництва бандур та їх висока вартість у приватних майстрів призвела до скорочення за два місяці навчання студентів-бандуристів до чотирьох учнів. Серед них: Л.Гайдамака, О.Геращенко, Л.Гасвський та І.Олешко [1, с. 133].

Перші інструменти в академічній бандурній практиці були створені, за дорученням Г.Хоткевича, його учнем – талановитим конструктором бандур Л.Гайдамакою, який перший в 1926 р. брав участь у виготовленні перших концертних харківських бандур та розробив проект оркестрової бандурної групи (пікколо, прима, бас) [1, с. 135]. Як зазначає О.Ваврик, бандури були створені за зразком власного інструмента Г.Хоткевича, а згодом проект цього інструменту став стандартним для інструментів харківського типу [1, с. 136].

Важливою подією в становленні академічної виконавської практики бандуристів став перший концертний виступ професіональних виконавців-бандуристів (квартету бандуристів) в 1928 р. в Харкові «на честь літературних діячів України». Виступ був високо оцінений громадськістю й засвідчив не лише художньо-виконавські можливості інструмента, професійну заангажованість виконавців, але й злагожене звучання однотипних бандур в ансамблевій грі. Свідченням успішного виступу квартету бандуристів була пропозиція з боку зацікавлених представників громадськості в трансляції концертної програми ансамблю в музичних програмах місцевого радіо [1, с. 136].

Відкриття класу бандури в Харківському музично-драматичному інституті мало неоднозначні резонансні відгуки в громадських колах. Прихильники мистецтва бандуристів виступали, за визначенням О.Ваврик, за професіоналізацію інструмента на різних державних рівнях, за його доступність для широких мас, створення спеціальної нотної літератури [1, с. 134]. Водночас, серед громадськості існувало й критичне ставлення до діяльності бандуристів. В середовищі певного кола провідних викладачів інституту панувала думка, щодо «повернення в сиву давнину...у вік електрики...» [1, с. 134; 140, с. 173]. Інші вважали, «що інструмент помер разом зі своєю епохою, що він не відповідає добі радіо та індустріалізації, його репертуар застарілий, а сама бандура [1, с. 134], «надто тиха, надто сумна, не рідна пролетаріатові, бо народилася не в диму заводів і не під гуркіт тракторів, і через це кобза не масова і не популярна» [8, с. 30–31]. Також критика проявлялася в протиставленні бандури гармошці, яка на думку скептично налаштованої громадськості, «...має глибші і ширші коріння для існування, ...може організувати масу в клубі...є і буде масовим агітатором, рідним «плоть від плоті» робітникові і селянинові» [8, с. 30–31].

Важливим кроком в підтримці на державному рівні подальшого розвитку бандурного мистецтва було проведення в 1927 р. Вищим музичним кабінетом при НКО відкритого засідання з представниками громадських кіл, «інспекторів НКО, фахівців та аматорів кобзарського мистецтва, на якому була прийнята постанова з визначенням статусу сучасного мистецтва бандуристів» [1, с. 134]. Інструмент був визнаний «художнім..., який може бути технічно удосконаленим; кобза і кобзарське мистецтво мають широкі кола споживання серед робітничо-селянського суспільства,...почали культивувати революційну пісню, а також прямують до нових форм: вихід на естраду, відхід від індивідуального виконавства і тяжіння до професійних форм роботи» [8, с. 30–31].

Внаслідок напруженої атмосфери в музичних професійних колах, Г.Хоткевич, усвідомлюючи різні протилежні погляди на створення класу бандури, «ставить перед собою завдання підготовки висококваліфікованих кадрів», забезпечення «всіх бажаючих якісними інструментами, написання нового оригінального репертуару та розробку комплексної системи викладання гри на бандурі», в основу якої увійшли б «дослідження матеріалів з історії становлення та розвитку національного інструмента, його первісних і сучасних технічних, репертуарних та художньо-артистичних можливостей» [1, с. 135]. Професійний підхід Г.Хоткевича до занять згодом вплинув на впорядкування та стабілізацію навчального процесу, скерував його в потрібному напрямку та сприяв піднесенню престижу бандури [1, с. 135].

У цей час, завдяки мистецькій діяльності Г.Хоткевича, відбуваються зміни в репертуарі

бандуристів – до навчальної програми студентів входять авторські оригінальні пісенні твори та музичні твори інших народів (російського, білоруського, єврейського), які перетворюються на виконання невеличких сцен з драматизованим сюжетом, органічно поєднаним з співом та інструментальним супроводом. Так, в історії розвитку академічного бандурного виконавства були вперше використані театралізовані елементи, які більш інтенсивно будуть втілені в мистецтві бандуристів кінця ХХ – поч. ХІХ ст.

Становлення професійної виконавської практики на Слобожанщині пов'язано з появою важливих чинників в музично-освітній сфері: заснування професійної школи мистецтва бандуристів Г.Хоткевичем, який є організатором класу бандури в Харківському музично-драматичному інституті, організація відомим музикантом різних ансамблевих форм (квартету бандуристів, республіканської капели кобзарів), створення навчального, педагогічного та концертного репертуару для бандури [9, с. 125], а також комплексної програми викладання, до якої входять детальне вивчення історико-теоретичних, технічних, репертуарних, художніх та психологічних аспектів.

Серед учнів та послідовників видатного бандуриста – Л.Фількенберг (лауреат Всесоюзного конкурсу виконавців на бандурі харківського типу, 1939 р.), В.Кабачок (відомий музикант, диригент, майбутній організатор класів бандури в Київському музичному училищі та консерваторії та ініціатор створення першого в Україні в післявоєнні часи професійного тріо бандуристок), Л.Гайдамака (ініціатор створення на базі ансамблю бандуристів першого в Україні оркестру українських народних інструментів) та ін.

Досліджуючи музикознавчий аспект діяльності видатного виконавця-бандуриста в становленні академічного напрямку в бандурному мистецтві, В.Зеленюк відзначає, що музично-теоретичний доробок Г.Хоткевича полягав в розробці комплексної програми викладання гри на бандурі, яка охоплювала детальне пізнання історико-теоретичних, технічних, репертуарних, художніх та педагогічних аспектів [3, с. 115]. Ретельний був підхід музиканта і до виховання бандуриста, поєднуючи в собі митця, блискучого виконавця, допитливого конструктора-реформатора старовинного інструмента, наполегливого вчителя, прагнучи до підготовки високопрофесійних національних кадрів музичної інтелігенції.

У другій половині 20-х років ХХ ст. Гнат Хоткевич – перший викладач класу бандури вищого музичного навчального закладу в Україні, один з перших і видатних професійних солістів-бандуристів – виконавець творів усної традиції, дослідник традиційних форм кобзарського мистецтва, який заклав основи системного підходу до вивчення музичних інструментів які побутують на Україні.

Г.Хоткевич став одним з корифеїв розвитку теорії та практики гри на бандурі. 1930 р. в Харкові була видана його праця «Музичні інструменти українського народу». У своїй творчій діяльності Г.Хоткевич прагнув до виховання музикантів-професіоналів, які б своєю виконавською та педагогічною діяльністю сприяли пропаганді та піднесенню як бандурного мистецтва, так і інших народних інструментів.

Таким чином, заснування кафедри народних інструментів в 1926 р. як вищого рівня професійної освіти окреслювалось певними передумовами та попередніми важливими кроками у розвитку професійного народно-інструментального виконавства.

Після смерті Г.Хоткевича під час сталінських репресій, розвиток закладених ним професійних засад в бандурному мистецтві був припинений, клас бандури в Харківській державній консерваторії перестав існувати. Відродження класу бандури припадає на кінець 80-х років ХХ ст. – в 1989 р. клас очолила лауреат міжнародного конкурсу ім. Гната Хоткевича, випускниця Київської консерваторії Л.С.Мандзюк.

Визначна постать Гната Хоткевича та вагомий внесок його творчої діяльності в українську культурну спадщину закарбована в кандидатських дисертаціях, численних наукових та публіцистичних виданнях як теоретиків та практиків бандурного мистецтва, музикознавців так і шанувальників творчості відомого музиканта. Серед них: Є.Бортник, О.Ваврик, В.Дутчак, Л.Мандзюк, В.Мішалов, М.Семенюк, Н.Супрун, Н.Роман, К.Черемський, та ін. Його ім'ям названі конкурси та фестивалі, які проходять в різних регіонах України. Так, наприкінці ХХ ст. за ініціативою завідувача кафедри народних інструментів Харківського державного університету мистецтв ім. І.П.Котляревського професора Б.Міхеєва на базі Харківського університету мистецтв було започатковано проведення раз на три роки міжнародного конкурсу виконавців на українських народних інструментах ім. Гната Хоткевича (проводиться з 1998 р.), в якому бандура займає належне провідне місце.

Слід зазначити, що в 20–30-ті роки ХХ ст. значну роль в становленні харківської академічної

бандурної школи відіграла і постать Л.Гайдамаки як послідовника Г.Хоткевича в впровадженні академізації бандурного мистецтва як на самодіяльному, так і на професійному рівні. Відомий бандурист продовжив справу видатного бандуриста й педагога, викладаючи в класі бандури з 1933 р., після репресивних заходів застосованих до Г.Хоткевича. Через заборону на виконання студентами-бандуристами власних композицій Г.Хоткевича, за дослідженням В.Ю.Мішалова, Л.Гайдамака розширив навчальний репертуар, перекладаючи твори світових класиків (Й.С.Баха, Л. ван Бетховена, Ж.Б.Векерлена, Ф.Й.Гайдна, Г.Ф.Генделя, Ш.Ф.Гуно та ін.) та впроваджуючи твори вітчизняних композиторів. На шляху академізації бандурного мистецтва, на замовлення Л.Гайдамаки харківськими композиторами (М.Коляда, В.Овчаренко, А.Штогаренко та ін.) були написані твори для бандури, що сприяло розширенню та збагаченню репертуару бандуристів, активній співпраці з сучасними композиторами щодо популяризації української вітчизняної музики [6, с. 110–111].

Серед учнів Л.Гайдамаки відомі діячі музичної культури: бандуристи П.Іванов та І.Фількенберг, домрист Г.Казаков, цимбаліст О.Незовибатько та ін.

Академічне мистецтво бандуристів в Україні почало набирати обертів після створення майстром І.Склярком (1948–1950-ті рр.) нової конструкції бандури. З того часу і з'явився хроматичний музичний інструмент з двома рядами струн та спеціальною механікою для перестроювання тональностей під час гри. З часом була розроблена і методика оволодіння грою на ньому, яка відповідала загально прийнятій системі в академічній музичній освіті (гами, вправи, етюди, твори). Два навчальні центри – перший у Києві під орудою С.Баштана, другий у Львові під керівництвом В.Герасименка започаткували нові виконавські школи, що розвиваються й нині.

З 50-х років ХХ ст. поновлюється робота класу бандури в Харківському інституті мистецтв, який очолює П.Іванов (1957–1962 рр.) – послідовник Г.Хоткевича в справі академізації бандурного мистецтва. Завдяки ініціативі П.Г.Іванова, в Харкові, в вечірній музичній школі було відкрито клас бандури, а наприкінці 1950-х років організовано оркестр українських народних інструментів, до складу якого входили струнні інструменти (скрипки, сопілки, цимбали та ін.), баянна група, ударні й бандурна група.

Період 60-х – 70-х років ХХ ст. характеризується тимчасовим припиненням професійного навчання бандуристів, пов'язаним з відсутністю фахівців-бандуристів на всіх рівнях музичної освіти.

Незважаючи на відсутність в професійних колах в зазначений період кваліфікованих бандуристів, бандурну справу продовжують аматори-бандуристи. Серед них яскравим представником бандурного мистецтва на Слобожанщині в 70-ті – 80-ті роки ХХ ст. був відомий бандурист-вокаліст Слобожанщини, соліст Харківської філармонії В. Лобос. Відомий виконавець активно займався концертною діяльністю, метою якої була просвітницька діяльність, популяризація та пропаганда бандурного мистецтва й загалом української культури. Концертні програми складали літературно-музичні композиції з відомих літературних та музичних творів видатних діячів культури України (Т.Шевченка та ін.). Також, концертну діяльність бандурист гармонійно поєднував з викладацькою роботою в Харківському інституті мистецтв, педагогічному інституті, академії культури.

Поява в Харкові на початку 80-х років ХХ ст. фахівців-бандуристів на всіх рівнях музичної освіти викладання гри на бандурі набула, на наш погляд, вагомого значення в подальшому розвитку бандурного мистецтва. Викладацька діяльність бандуристів-професіоналів сприяє підвищенню рівня підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів, створенню різноманітних ансамблевих бандурних форм, використанню бандури в оркестрах народних інструментів, а також активізації участі бандуристів в офіційних та урочистих культурних заходах міста й області.

Так, на початку 80-х років ХХ ст. клас бандури в Харківському інституті мистецтв поновлює свою роботу регулярним набором студентів [5, с. 38]. У ці роки клас очолювали В.І.Лобос та Н.Б.Брояко. Розквіт бандурного класу в інституті пов'язаний з викладацькою роботою з кінця 80-х років відомої бандуристки-віртуоза, лауреата міжнародного конкурсу, кандидата мистецтвознавства, доцента Л.С.Мандзюк. Педагогічна робота відомої бандуристки полягає у втіленні методологічних основ професійного навчання, закладених Г.Хоткевичем на початку ХХ ст., які полягали в застосуванні в навчальному процесі кобзарського репертуару й прийомів гри, й водночас, у використанні в навчальному репертуарі інструментальних творів зарубіжних композиторів-класиків та продовженні видатним бандуристом сучасності С.В.Баштаном, випускницею якого є Л.С.Мандзюк. Метою та завданням викладацької діяльності Л.С.Мандзюк є виховання високопрофесійної художньо та технічно розвиненої творчої особистості, яка свідомо може оперувати комплексом набутих під час навчання знань та виконавсько-технічних навичок в подальшій самостійній виконавській, диригентській чи педагогічній роботі [4, с. 224]. В основу навчального репертуару, створеного Л.Мандзюк, покладено твори зарубіжних композиторів-класиків, а також вітчизняних композиторів.

Здобуті надбання бандуристів продовж начального процесу неодноразово високо були оцінені журі на численних Всеукраїнських та Міжнародних конкурсах. За визначенням Л.С.Мандзюк, регулярне проведення в Харкові Міжнародного конкурсу виконавців на українських народних інструментах ім. Г.Хоткевича свідчить про визнання не тільки в нашій країні, але і за її межами харківської виконавської школи взагалі й бандурної зокрема [4, с. 225]. Важливу роль у вихованні духовних та моральних цінностей, естетичних смаків, в залученні молодого покоління до української музичної спадщини, зокрема невід'ємної її складової, бандурного мистецтва, популяризації та пропаганді народної та сучасної інструментальної та вокальної творчості відомих композиторів-класиків та сучасності є проведення з 2000 року в Харкові дитячого конкурсу бандуристів ім. Г.Хоткевича.

За 20 років педагогічної діяльності Л.С.Мандзюк вищу професійну освіту отримало більше 50 випускників, які займаються концертною та викладацькою діяльністю на всіх рівнях музичної освіти, презентуючи бандурне мистецтво різних регіонів України. Серед вихованців Л.С.Мандзюк провідні бандуристи-ансамблісти, інструменталісти, вокалісти: народні артистки України – Меліхова Ю., Т. та О.Слюсаренко, учасниці відомого на Слобожанщині тріо бандуристок «Купава» кінця 90-х років – першого десятиліття XXI ст.; Н.Мельник – керівник капели бандуристок ХДУМ, М.Заїченко, А.Тимощенко, Б.Стандара та ін.

Підсумовуючи вищенаведене, можна стверджувати, що харківська бандурна школа займає провідне місце в підготовці майбутніх фахівців-бандуристів вищого рівня освіти, яка має майже вікову історію існування класу бандури в Харківському національному університеті мистецтв ім. І.П.Котляревського і гідно представляє бандурне виконавство не тільки Слобідського регіону, а й українське мистецтво бандуристів загалом. Адже, відбулося відкриття класів народних інструментів у музично-професійних школах і музично-драматичному інституті Харкова; було започатковано нову ансамблеву форму виконавства – квартет бандуристів на базі інституту мистецтв; в повоєнний період харківську бандурну школу було посилено діяльністю відомих педагогів – П.Іванова та В.Лобоса, послідовників бандурної справи Г.Хоткевича; було впроваджено професійні форми у бандурному мистецтві Харкова наприкінці ХХ ст., важлива роль в цьому процесі провідних викладачів-бандуристів сьогодення – Л.Мандзюк та Л.Панової як представників середньої генерації бандуристів-фахівців; характерним є діяльність провідних професійних колективів Слобожанщини, насамперед, тріо «Купава» та капели бандуристів ХДУМ як яскравих представників ансамблевого бандурного виконавства; відбувається проведення конкурсних змагань як форми популяризації та пропаганди академічного напрямку в бандурному мистецтві Слобожанщини є яскравим свідченням процесів подальшої професіоналізації бандурного академічного виконавства.

1. Ваврик О. Кобзарські школи в Україні / О.Ваврик. – Тернопіль : Збруч, 2006. – 221 с.
2. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа). Підручник / М.Давидов. – К. : НМАУ ім. П.І.Чайковського, 2005. – С. 49, 58.
3. Зеленюк В. Музична професійна освіта в Харкові та розвиток народно-інструментального мистецтва / В.Зеленюк // Давидов М.А. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа). – К. : НМАУ ім. П.І.Чайковського, 2005. – 418 с.
4. Мандзюк Л. Сучасний стан розвитку бандурного мистецтва на Слобожанщині / Л.Мандзюк // Збірник праць науково-практичної конференції «Кобзарство в контексті світової культури». – Київ, 2004. – С. 224–225.
5. Мандзюк Л. Тернистий шлях становлення та існування класу бандури в Харківському державному інституті мистецтв / Л.Мандзюк // Бандура. – 2002. – №78. – С. 38.
6. Мішалов В. Леонід Гайдамака та його роль у становленні харківської бандури / В.Мішалов // Культура України : Зб. наук. праць. – Вип. 19. – Серія : Мистецтвознавство. Філософія – Х. : ХДАК, 2007. – 194 с.
7. Мішалов В.Ю. Культурно-мистецькі аспекти генези і розвитку виконавства на харківській бандурі : автореф. на здобуття наукового ступеня канд. мист. : спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Віктор Юрійович Мішалов. – Харків, ХДАК, 2008. – 20 с.
8. NEVERMORE. З рук жebraка на послугу радянській культурі // Музика. – 1927. – № 4. – С. 30–31.
9. Супрун Н. О. Гнат Хоткевич – музикант / Н.Супрун. – Рівне : Ліста, 1997. – 320 с.

Стаття посвячена освещению деятельности класса бандуры в Харьковском национальном университете искусств им. И.П.Котляревского, в частности, вопросам становления и развития харьковской бандурной школы как ведущего бандурного класса Слобожанского региона.

Ключевые слова: бандурное исполнительство, харьковская бандурная школа, искусство бандуристов, специалисты-бандуристы, академическая исполнительская практика.

This article is devoted to covering of Bandura classes working in the Kharkiv National Kotlyarevsky University of Arts, in particular, to the issues of formation and development of Kharkiv Bandura School as a leading Bandura classes in Slobozhansky Region.

Key words: *bandura performing, Kharkiv Bandura School, bandurist skills, bandura specialists, academic performance practice.*

УДК 78.07

Юлія Москвічова

СИСТЕМА І ДИНАМІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ НА ВІННИЧЧИНІ ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

У статті пропонується аналіз функціонування системи мистецької освіти Вінниччини періоду незалежності України. Виокремлені навчальні заклади як складові системи мистецької освіти та динаміка їх діяльності впродовж досліджуваного періоду.

Ключові слова: *мистецька освіта, Вінниччина, навчальні заклади, динаміка функціонування.*

Важливу роль у становленні творчої особистості з високими моральними якостями відіграє мистецька освіта. Мистецтво впливає на інтелект, збагачує емоційну сферу людини, сприяє розвитку талантів, стимулює творчі здібності, формує естетичну культуру особистості і нації загалом.

Сучасна мережа мистецьких навчальних закладів Міністерства культури України охоплює початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади – позашкільна освіта (музичні, художні, хореографічні, театральні школи, школи мистецтв); спеціалізовані школи-інтернати; вищі навчальні заклади I – IV рівнів акредитації; студії з підготовки професійних кадрів для національних творчих колективів України; аспірантуру та докторантуру.

Із здобуттям Україною незалежності в системі мистецької освіти відбулись істотні зміни. Вища школа поступово інтегрується в Європейський освітянський простір. Згідно з Болонською конвенцією система освіти повинна стати двоступеневою. Це забезпечить єдину якість підготовки спеціалістів різних країн, можливість переходу до вузу іншої країни Європи, взаємне визнання дипломів країнами ЄС. Однак мистецька галузь освіти потребує особливої уваги і вирішення проблемних питань з огляду на специфіку навчання в творчих освітніх установах. Світове визнання вітчизняних музикантів, художників, представників різних мистецьких професій дозволяє стверджувати важливість власних традицій в освітньому процесі, що формувалися і розвивалися роками в навчальних закладах мистецького спрямування.

Метою пропонованої статті є визначення системності функціонування мистецької освіти на Вінниччині та її динаміки розвитку в період незалежності України.

Таблиця 1

Школи естетичного виховання Вінницької області

	Кількість шкіл, одиниць					В них учнів, тис. осіб				
	2000	2005	2009	2010	2012	2000	2005	2009	2010	2012
Всього шкіл:	51	53	55	55	54	7526	9534	10034	9934	10188
дитячі музичні школи	47	49	51	49	49	6737	8440	8809	8500	8697
дитячі художні школи	2	2	2	2	1	278	284	295	288	220
Дитячі школи мистецтв	2	2	2	4	4	511	810	930	1146	1271

Початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади (школи естетичного виховання) – складова позашкільної освіти. В роки незалежності, внаслідок реформування системи освіти нашої держави, початкова мистецька освіта набула два основні спрямування навчального процесу – загальне художньо-естетичне виховання та початкова мистецька освіта, як фундамент до